

A black and white portrait of Lendvai Ildikó, an elderly woman with short, wavy hair and bangs. She is looking slightly to the right of the camera with a gentle, thoughtful expression. She is wearing a light-colored, possibly beige or cream, jacket over a white top. The background is softly blurred, showing what appears to be foliage or trees.

KELL

MÉG

Lendvai Ildikó közügyei

VALAMIT

Lakner Zoltán

napvilág kiadó

MONDANOM

KELL MÉG VALAMIT MONDANOM

Lendvai Ildikó közügyei

LAKNER ZOLTÁN – LENDVAI ILDIKÓ

Napvilág Kiadó
Budapest, 2023

SAJTÓANYAG

Megjelenés 2023. november 14-én

A kiadó honlapja

Facebook/Meta

Instagram

kiado@napvilagkiado.hu

napvilagkiado@gmail.com

Klopper Judit, szerkesztő: +3630-328-6255

RÉSZLET LAKNER ZOLTÁN ELŐSZAVÁBÓL

...sokkal többet kellene arról beszélni, hogy a politikusok nem különleges lények, sem nem próféták, sem pedig az emberiség söpredéke – legalábbis ez utóbbiért külön meg kell dolgozniuk. A politika nem önmagában érdekes. Az ad neki jelentőséget, hogy mit mutat meg a társadalom működéséből, és az, hogy mit tesz hozzá ehhez a működéshez.

Ennél fogva a politikában felmerülő döntési szituációk, értékdilemmák, a szuboptimális megoldásokkal való kényszerű és elkerülhetetlen együttélés, a konfliktusok felvállalásnak helyesen megválasztott vagy elpuskázott időzítése, egy közösség egyben tartásának nehézsége vagy ennek szükségtelessé válása, a meg nem hozott döntések nyomasztó terhei mind-mind nagyon is hasonlítanak bármely, tetszőleges területen felmerülő vezetői élethelyzetre. Talán még vezetőnek sem kell lenni mindehhez. Fontos megérteni azt is, hogy ki „miben volt”, amikor egy adott helyzetben állást foglalt, mit tudhatott akkor a körülményekről, mely információkkal rendelkezett, s melyekkel nem, melyek voltak a korszak meghatározó véleményáramlatai, várakozásai, hitei és tévhitei, amelyek az ő helyzetértékelését és a döntéseit is befolyásolták.

A könyv lapjairól kiderül, Lendvai Ildikó milyen változatos módszerekkel tolja el magától utólag is a vezetői szerepet, miközben talán éppen az az egyik leginkább megvitásra érdemes kérdés, hogy vajon csak az egyszemélyi, autoriter módszerekkel dolgozó vezető tekinthető-e vezetőnek, s vajon nem kellene ugyanolyan elismerést kapniuk a bevonó, konfliktusfeloldó, egyeztető és kommunikáló vezetők készségeinek. Hiszen éppen e készségek nagyobb tisztelete egy sokkal élhetőbb társadalmi környezethez vezetne. De a könyvre olykor jellemző idealisztikus elkalandozások helyett maradjunk most csak annyiban, hogy ez a könyv politikuséletrajz, egyben elbeszél politikatörténet, mégis, a benne felmerülő élethelyzetek tapasztalatai alkalmazhatók a politikán kívüli szituációkra is. Akár úgy is lehet tehát olvasni, mint egy vezető pozíciókat betöltő nő pályarajzát, aki történetesen a politikában vállalt szerepet.

SZEMELVÉNYEK AZ INTERJÚBÓL

ELSŐ BESZÉLGETÉS, 2023

Magaslatok és mélységek

„Mégiscsak meg kellene próbálni”

Volt-e olyan ember a politikában, akiben feltétel nélkül megbízott?

Igen, Vitányi Iván. Már a nyolcvanas évektől ismertem, aztán az MSZP-ben sokáig dolgoztunk együtt. Sosem fordult elő, hogy bármely mondatáról kétértelműséget feltételezzek. A másik ilyen ember Kiss Péter volt, akivel lassan alakult ki a kölcsönös rokonszenv, annyira távolról indultunk. De a kilencvenes évek második felében már nagyon sok mindenben egyetértettünk és együttműködtünk. Rettenetes, hogy ezt kell mondanom: beszéltem a temetésén. Ott is azt mondtam, hogy barátok voltunk, de ami a politikában többit számít, szövetségesek is. Bajnaiban szintén megbíztam, őt is a szövetségeseimnek tekintetem, bár azt nem gondoltam, hogy mindig igaza van.

Mi volt a csúcspont a pályáján? Amikor úgy érezte, érdemes volt belevágni?

A 2002-es választási győzelem pillanatai. Nem csak a siker miatt, hanem mert úgy éreztem, történelmi fordulóponton sikerült megakadályozni, hogy rossz irányba induljon az ország, és lehetőséget kaptunk rá, hogy valami jó kezdődjön el. Euforikus érzés volt, hogy ennek a változásnak a részese lehetek.

Mi volt a mélypont? Amikor úgy érezte, nem érdemes ezt csinálni?

Nem 2010-ben, inkább 2008-ban következett be. Abban az évben sem a talán magától értetődőbbnek tűnő őszi időszakban, amikor kitört a pénzügyi világválság, hanem már tavasszal, amikor leállítottuk a reformokat. Akkor rövid ideig éppen naplót is írtam, ami tele van olyan bejegyzésekkel, hogy ennek így nincs semmi értelme, feleslegesen küzdöttünk, nem tartunk semerre. Az volt az érzelmi mélypont. Ennél azt is jobbnak tartottam volna, ha ellenzékbe vonulunk. Azzal együtt lehet élni. A céltalan politikálással nem.

Mi vezetett ahhoz, hogy egy ponton úgy érezte, elég volt, felhagy a politikussággal?

2012 végén hoztam meg a döntést, hogy nem leszek országgyűlési képviselő a következő parlamenti ciklusban, pártbeli tisztségekre pedig már korábban sem pályáztam. Amikor 2010-ben veszítettünk, arra volt érzelmi felkészülési idő. Körülbelül tudtam, mi az én hibám, mi másé, és mi benne, ha úgy tetszik, a történelmi pech. Attól még nem kell úgy érezni, hogy elég volt. De nagyjából az első kétharmados Fidesz-ciklus közepén egyszerűen az volt az érzésem, hogy nem csinálunk ellenzékben semmit. Nem vezet sehova, amit csinálunk, nem látom, mitől lenne a helyzet akár csak két centivel jobb attól, hogy én ott ülök. Az „elég volt” érzés azt jelentette, hogy nincs olyan általam betölthető politikai szerep, ami segíteni vagy javítani tudna az ország vagy akár a saját pártom helyzetén. Sőt, lehet, hogy magamnak is, meg másnak is ártok, ha tovább csinálom. Tehát a döntés, hogy „elég volt”, az ellenzéki létben való csalódás miatt következett el.

Ha ma kezdhethné, lenne megint politikus?

Habozás nélkül. Tudom, hogy örülten hangzik, de igen, most, és országnak ebben az állapotában is így döntenék, mert mégiscsak meg kellene próbálni.

ELSZALASZTOTT FORDULAT

A politikacsinálás közepén

2002–2004

„Benne lenni a történetben”

Ez maga az a bizonyos bennfentesség.

Hozzám az a Thomas Mann által is megírt bibliai hősnő, Támár állt közel, aki tudta, hogy körülötte zajlik a nagy történet, és szeretett volna belekerülni. A politikusi szerepet illetően engem is pontosan az motivált, hogy benne lehessenek a történetben. Miután azonban nem akartam semminek sem a vezére lenni és a miniszteri stallum sem vonzott, így a frakcióvezetés kínálta a legjobb lehetőséget, hogy miként lehetek benne ebben a számomra fontos történetben.

„Kezdjük előlről”

Miről beszéltek egymással a miniszterelnök nélkül maradt koalíciós delegációk?

El lehet képzelni, mennyire zaklatott hangulatban voltunk mindannyian. Talán valami olyasmit is mondtunk az SZDSZ-eseknek, hogy ezt most jól megcsináltátok. De azt is elmondtuk, hogy most akkor kezdjük előlről.

Ez azt is jelentette, hogy az MSZP jelöl új miniszterelnököt.

Természetesen, az SZDSZ-esek azonnal mondták, hogy ez a szocialisták joga, várják az ajánlatot.

Sosem könnyű menet, amikor az MSZP-nek miniszterelnököt kell produkálnia.

Szívesen cáfolnám, de ez az igazság. És ilyenkor tovább színesítik a helyzetet az önjelölt castingosok. Fodor Gábor például megpróbálta Kovács Lacit rábeszélni, hogy ne menjen uniós biztosnak, hanem legyen miniszterelnök. Ez az EP-választáson elszenvedett MSZP-vereség után nem volt éppen nyerrő ötlet. Volt, akinek Kósáné Kovács Magda jutott eszébe, aki akkoriban európai parlamenti képviselőnk volt. Magdát mindig nagyra tartottam, de ő rövid úton közölte, hogy esze ágában sincs. Medgyessynek néhány nappal később még egy olyan gondolata is támadt, hogy vállaljam el én. Valami olyasmit feleltem neki, hogy te meghülyültél. Teljes mellszélességgel Kiss Pétert támogattam. Medgyessy kedvelte őt, de azt tartotta róla, hogy inkább hivatalnok, mint politikus. Amiből a leginkább az látszik, hogy Medgyessy mennyire nem volt az, ha Kiss Péterben nem ismerte fel a politikust. De valószínűleg Medgyessy véleménye ekkor már nem befolyásolta az eseményeket.

Ez a fordulat napok alatt zajlott le: augusztus 19-én ment ki a szobából Medgyessy és szavazott bizalmat az MSZP elnöksége Kiss Péternek, majd augusztus 25-én döntött Gyurcsány miniszterelnökké jelöléséről az MSZP kongresszusa. Mi történt hat nap leforgása alatt? Hogyan vált ismét egy kívülről érkező jelölt a győztesé egy erős belső emberrel szemben?

Gyurcsány addigra már nem számított nálunk kívülről érkezőnek. Szerepet játszott a 2002-es kampányban, Medgyessy tanácsadójaként dolgozott, 2003-tól miniszter lett, és ami az MSZP-ben még fontosabb, a Győr-Moson-Sopron megyei területi szervezet vezetőjévé választották 2004 elején. Nyilvánvaló volt, hogy hosszú távú tervei vannak, szervezetileg is építi magát a párton belül. Az MSZP-ben igen befolyásos megyei elnöki értekezletek egyik hangadójává vált, tehát nem csak a kormányülésen, Medgyessy-

vel vitatkozva adott hangot a kritikáinak, hanem jóval szélesebb körben is. Hitelesítő erővel bírt az is, hogy a fő szövetségese Hiller István volt, egyik alapító tagunk, akinek teljesen más a habitusa, a politikai útja, így annál inkább üzenetértéke volt az ő tandemjüknek. Úgyhogy az a gondolat bennünk fel sem merült, hogy megint kívülről jön az új miniszterelnök. Éppen hogy azt lehetett gondolni, Medgyessyhez képest Gyurcsány sokkal inkább belső ember. Engem az zavart, hogy multimilliomos. Nem engem személy szerint zavart, hanem a politikai hatása aggasztott, hogy egy bankár után most meg előállunk egy gyártulajdonossal.

Honnan tudták, hogy tud-e kormányozni?

Fogalmunk sem volt róla. Gyurcsány a kormányban kezdő miniszter volt, annak sem kimagasló. De Kiss Péter ellen éppen az szólt abban a hangulatban, hogy ő meg nagyon is a kormányzás részese volt a lefulladás időszakában. Vitányi Iván fogalmazta meg ezt úgy a kongresszuson, hogy „most a nagyobb kockázat a kisebb kockázat”. Azaz változtatni kell, még ha az rizikós is, mert ha benne maradunk abban, ami van, az viszont a biztos bukást jelenti. Ezzel pontosan kifejezte az MSZP akkori hangulatát. Gyurcsány esetében a kormánytagságot illetően a legtöbbet az számított, hogy Medgyessy le akarta őt váltani. Ez akkor jó pont volt. Az pedig a párton belüli hiperaktivitásából, és magának a miniszterelnök-jelölési versenynek a megnyeréséből is kitűnt, hogy a kampányhoz biztosan ért. Bár én Kiss Péter megválasztását támogattam, azért nem voltam kétségbe esve, amikor Gyurcsány nyert, mert úgy gondoltam, 2006-ig leginkább a kampánytudásra lesz szükségünk. Azal pedig Gyurcsány bizonyosan rendelkezik.

HOSSZÚ KÉTEZERHAT

Aláaknázott reformkor

2004–2009

„Az ősödi beszéd felesleges volt”

Az ősödi beszédről tudjuk, hogy az a miniszterelnök második felszólalása volt a frakcióülésen, ez volt a viszontválasz a képviselők hozzászólásaira a kormányfői helyzetértékelést, programismertetést követően. Olyan nagy vita alakult ki

a miniszterelnök bejelentései nyomán, hogy Gyurcsánynak mindent be kellett vetnie párttársai meggyőzése érdekében?

Csudát. Természetesen mindenkit megdöbbsentett a hiány nagysága és az, hogy megszorítással kell nekivágnunk az új ciklusnak. De a frakció Gyurcsány tenyeréből evett. Egy hónappal voltunk a választás megnyerése után, mindenki tudta, hogy a győzelmet legalább hetven százalékban neki köszönhetjük. Ebben az értelemben az őszi beszéd felesleges volt. Talán éppen ezért nem is mértük fel a jelentőségét a helyszínen. Sokkolt ugyan mindenkit, de szó sem volt arról, hogy a miniszterelnöknek a frakció támogatásáért kellett volna küzdenie. Az övé volt. Voltak aggódó hangok, vegyes volt a bejelentések visszhangja, de mindenki megszavazta a programot. Mi mást is tehettek volna a képviselők, ha a baj már megtörtént?

Hogyan emésztették meg azt, hogy a miniszterelnök a saját kormányzását, de ezzel mindannyiuk közösen végzett munkáját is hazugságnak nevezte?

Ez a másik, ami miatt feleslegesnek tartom az őszi beszédet. Volt baj, de a baj megoldására kínált miniszterelnöki javaslatokat a frakció elfogadta. Sem gyözködni nem kellett különösebben senkit, sem a helyzet további dramatizálására nem volt semmi szükség. Az pedig, nem tudok rá más szót, hülyeség, hogy végighazudtuk volna a megelőző másfél évet. Egy hektikus, ügyetlenségekkel, rögtönzésekkel teli kormányzás állt mögöttünk. Nagy hiba volt, hogy a negatív folyamatokat vagy azok jelentőségét későn ismertük fel. Mégsem gondolom Gyurcsányról, hogy egy III. Richárd-szerű figura lett volna, aki eldöntötte, hogy gazember lesz, és szánt szándékkal hazudik a választóknak. Teljesen felesleges volt ezt magára rántania. Még úgy is felesleges volt, hogy az őszi beszédet nem a széles nyilvánosságnak szánta, mivel a saját képviselőtársai előtt végképp nem volt erre semmi szükség. A nyilvános térbe kikerülve máig ható, pusztító erővel bírtak az ott elhangzó mondatok. Ám Gyurcsány szívesebben mutatkozott egy nagy bűnököt elkövető, majd aztán nagy megtisztulást hirdető vezető szerepében, mint szimplán rossz miniszterelnökként, aki összeügyetlenkedte ezt a helyzetet. Inkább látta magát Shakespeare-darab hőseként, mint botladozó, kezdő kormányfőnek.

Őszödön ülve is a színházi rendező édesapja szólalt meg önből?

Ezt a shakespeare-i analógiát utólag mondom, Őszödön ülve inkább csak azt éreztem, hogy Feri ezt eléggé túlripacszkodja. Amikor a hozzászólása végén azt kérdezte tőlem: „Kell még valamit mondanom, Ildikó?“, akkor rezignált hangon nemmel feleltem. Arra gondoltam, hogy csak tovább rontaná a helyzetet, ha folytatná.

AZ ELVESZETT BALOLDAL KERESÉSE

Országgyűlési képviselőből közéleti civil

2010–2022

„Az idő nem nekünk dolgozik”

Miközben Orbán sorra vívja a politikai háborúkat, az ellenzék megelégszik azzal, hogy a másodosztályban marad?

És ennek megfelelően vállal – vagyis nem vállal – kockázatokat. Csak hogy egy példát említsek, szerintem ezért kellene egyszer végre komolyan végiggondolni, mi dolga maradt az ellenzéknek egy nem létező parlamentben. Ismerem az összes érvet azzal kapcsolatosan, hogy szereplési lehetőséghez, meg anyagi támogatáshoz juthat, de közel másfél évtized után egyszer számot kellene vetni azzal, hogy mire mentünk mindezzel. Semmire. Egyre inkább azt gondolom, hogy azért, mert egy alapvető gesztus hiányzik, ami megmutatná, hogy a politizálásunk nem öncélú, hanem áldozatra is képesek vagyunk azért, amit képviselünk. Meg azokért, akiket képviselünk. Bármennyire teátrális is a vezérszerep nyilvános megjelenítése, hordozza ennek a felelősségvállalásnak a mozzanatát, amit az emberek értékelnek. Aki erre nem képes, az morálisan hiteltelenné válik, akkor is, ha soha nem lopott, csalt, hazudott.

Most akkor oda lyukadtunk ki, hogy az Orbán-rendszer leváltásához az ellenzék leváltásán keresztül vezet az út?

Ez nem azon múlik, hogy személy szerint én veszem-e a bátorságot az effajta ítékezésre, hanem szerintem ez a saját közönségünk véleménye. Erről szólt az előválasztás is. Márki-Zay győzelme ellenzékváltó szavazás volt. Csakhogy ezt a győztes nem értette meg, a veszteseknek pedig nem volt érdekük megérteni. És azt hiszem, sokan azt sem értették meg, hogy ez nem játék. Orbán többször elmondta, hogy a 2010-től kezdődő időszakot húsz éves egységnek tekinti, és ha megnyeri 2026-ot, akkor annak a ciklusnak a végére megvan neki a húsz év. Ehhez a távlathoz képest fájoan, egyúttal nevetségesen tét nélküliek az ellenzéken belüli rivalizálások. Minden egyes évvel elmélyülnek a társadalmi egyenlőtlenségek és a felkorbácsolt félelmek. Aki nem ezeket a folyamatokat akarja megállítani, az maga is felelős értük. Ha olykor vannak is részsikereink, a rendszer egyre mélyebbre hatol. Az idő nem nekünk dolgozik.

„Új eszméket kellene kínálni”

Nem beszélhetünk ma már ugyanúgy a munkásosztályról, ahogy az 1990-es évek elején, amikor még zajlott a nehézipar leépülése és a munkásönképpel rendelkező emberek tömegei váltak munkanélkülivé. Fontos lenne sokkal jobban érteni azt a vidéki, kistelepülési társadalmat is, amely mostanra a Fidesz legbiztosabb bázisává vált, elsősorban azért, mert a rendszer pártjára szavaz, ami ma a Fidesz. E mögött is a biztonságigényt látom, amire meggyőződésem szerint lehetne a Fidesztől eltérő válaszokat adni. De ennél többet is kellene tenni: új eszméket kínálni.

Milyen eszméket?

Két új gondolattal kellene berobbanni, legalábbis én két ajánlatot tennék. A szociális elosztási kérdésekben az alapjövedelem vezetne gyökeresen új gondolkodásmódhoz. Egy ebből az irányból végiggondolt politikai ajánlat minden társadalmi kérdésben újszerű válaszhoz vezetne. Jogegyenlőség nincs gazdasági kiegyenlítés nélkül. A másik fő irány a részvételi demokrácia, aminek ezer módszerét lehetne alkalmazni. Ezzel alapjaiban tudnánk kikezdeni azt a tekintélyelvű, vezérszemléletű és vezérigényű politika-felfogást, amiről korábban beszéltünk. Az új eszmék azt is magukkal hoznák, hogy ezek köré építjük a politikánkat, a napi megnyilvánulásainktól a szakpolitikai javaslatainkon keresztül a rendszerhez való viszonyunkig.

Baloldalibb lett a civiltástól?

Az biztos, hogy sokkal gyakorlatiasabb képem van a szolidaritásról és sokkal érzékenyebbé váltam minden olyan társadalmi, emberi problémára, amit most már a saját szememmel látok, és amire korábban inkább elvontan, úgymond rendszerszinten voltam érzékeny. Sokkal jobban értem azt is, hogy nem csak racionális meggyőzésre, hanem erős érzelmi közösségre is szükség van az elveink, az ügyeink képviseléséhez. Talán a közéleti civilként megélt tapasztalataimból is adódik, hogy ma már merem ajánlani az alapjövedelmet igazodási pontnak, vagy hogy kifejezetten keresem a civil kezdeményezések politikába csatornázásának módjait. Nem biztos, hogy ezt hivatásos politikusként megtettem volna.

*

ZÁRÓBESZÉLGETÉS, 2023

Világfelelős a Karpenstein utcában

„Nem könnyű eltalálni, meddig érdemes még valamit fenntartani”

Mi az, ami miatt egész életében, különböző rendszerekben, eltérő élethelyzetekben baloldalinak tartja magát?

Számomra a baloldaliság a társadalmi különbségeken való felháborodást jelenti, és azt a szándékot, hogy ezeken változtatni kell. Ebbe beleértem a gazdasági viszonyok megváltoztatását és az emberi méltóságot egyaránt. Ezért kapok idegbajt attól, amikor az identitáspolitikát szitokszónak tekintik a baloldalon. Éppen a baloldal dolga az, hogy a különböző identitások egyetemleges emberi méltóságával megszüntesse a különféle hátrányokat. Ami még állandó eleme a baloldaliságomnak, sőt, innen vezetem le a baloldalt: a történelmi haladásba vetett meggyőződés. Ez arról szól, hogy a világ igenis halad előre, nagy cikkcakkokkal, de az emberiség, az ember egyre többre és jobbra képes. Egyre jobb lesz élni, mert van haladás. Ez nemcsak a progresszívet és a konzervatívot különbözteti meg egymástól, hanem a baloldalt és jobboldalt is. Brecht darabjában, *A kaukázusi krétakörben* mondja a cseléd lány, aki megmenti a kisfiút: „Rettenetes a kísértés a jóra!” Ezt én nagyon komolyan gondolom.

Ennek ellenére talán az ön politikai pályájának is van egy olyan tanulsága, hogy sokáig benne lehet ragadni a tévedéseinkben.

(...) Nem könnyű azonban eltalálni, meddig érdemes valamit fenntartani. És nem biztos, hogy az adott rendszert, kormányt, pártot éppen nekem kell fenntartani, hogy nekem mindenképpen ott kell lennem, mert nélkülem minden összeomlik. Ennyiből az embert a saját maga túlértékelése, a saját nélkülözhetetlenségébe vetett hite is félrevezetheti.

Hogy is van az a mondás a lóval és az utcával?

Átvonszoljuk a döglött lovat a Karpenstein utcába. Vagyis módot találunk rá, hogy elkerüljük az azonnali összeomlást, de tudjuk, hogy valójában nem oldottuk meg a problémát. A következő sarkon megint beleütközünk, csak addigra a lótetem még bűzősebb lesz. Politikusként a fél életemet a Karpenstein utcában töltöttem.

FÜLSZÖVEG

Ha egy politikusi visszaemlékezés történeti forrás, akkor ez a könyv a jelenkor, a félig vagy tán félig sem magunk mögött hagyott múlt *egy* története. Magyarország *egy* története. Sok története van Magyarországnak, de közülük biztosan ez az egyik.

Ez a könyv továbbá politikuséletrajz, egyben elbeszélte politikatörténet, mégis: a benne felmerülő élethelyzetek tapasztalatai alkalmazhatók a politikán kívül is. Akár úgy is lehet tehát olvasni, mint egy vezető pozíciókat betöltő nő pályarajzát, aki történetesen a politikában vállalt szerepet.

Lakner Zoltán készített életútinterjút Lendvai Ildikóval; a beszélgetést magyarázó és elemző betétek egészítik ki, így jön létre a „hibrid életrajz” műfaja.

NAPVILÁG
KIADÓ